

Tusentals öar - tusentals möjligheter

**Skärgårdspolitiskt program
för Liberalerna Stockholms län**

Inledning

Skärgården i Stockholms län är fantastisk. Med sina tiotusentals större och mindre öar är länets skärgård den största i Sverige och unik i Europa. Med sitt unika landskap, vidsträckta vatten och vackra natur har vår skärgård länge varit en älskad hembygd för skärgårdsborna och en uppskattad oas för besökare och turister. Skärgården är också hem för dess bofasta befolkning och den plats där man har sin familj, sin bostad och sin historia. Skärgården berör, och många människor har en relation till skärgården. Skärgården ska fortsätta att beröra, men skärgården måste också få utvecklas.

Att bo och verka i skärgården innebär speciella förhållanden. Dessa förhållanden behöver uppmärksammas och vi har ett ansvar för att det finns en livskraftig skärgård, till glädje för såväl bofasta som besökare, även i framtiden. En bofast befolkning är en förutsättning för att skärgårdens unika miljö ska bevaras och för att besökare ska kunna få service.

Liberalerna vill att människor ska kunna bo, leva och driva företag i, samt utveckla och besöka skärgården hela året runt. Vi måste därför skapa bättre förutsättningar för att skärgården ska vara ett attraktivt resmål fler tider på året än under några hektiska sommarveckor.

Skärgården och människorna som verkar där gör Stockholmsregionen mer attraktiv, vilket är en tillgång för regionens utveckling och tillväxtpotentialer. Att främja skärgårdens utveckling stärker därmed hela regionens framtidsutsikter.

Liberalerna ser framför sig en livskraftig och dynamisk skärgård, från Mälaren till Saltsjön och Östersjön. Med tekniska framsteg och nya innovationer har förutsättningarna sällan varit så goda för att ta nästa steg i skärgårdens utveckling. Men mer behöver göras. Byråkratiska hinder måste rivas, samarbetet mellan kommunerna och landstinget behöver stärkas. Mer frihet, makt och möjligheter ska överföras till individen.

I den här rapporten ger Liberalerna sitt svar på hur vi vill utveckla skärgården i Stockholms län.

Karin Karlsbro

Ordförande i Liberalernas skärgårdspolitiska arbetsgrupp i Stockholms län

Ledamöter i arbetsgruppen har varit: Veronika Areskoug, Inger Gran, Anders Gullander, Mathias Lindow, Jan-Erik Nowacki, Bo Persson, Lennart Rohdin, Lennart Rydberg, Anders Rylander, Tony Thorén, Olof Wallentin, Per-Erik Åkerman, Leslie Öqvist.

Sekreterare har varit Patrik Lind.

Företagande och näringsliv

1. Begrepp som bidrag, projekt och satsning har dominerat den skärgårdspolitiska vokabulären. Medan frihet, gott företagsklimat, skatter som främjar initiativ och arbete alltför ofta lyser med sin frånvaro. Det vill vi liberaler ändra på. Skärgården behöver en mer tillväxtvänlig politik.
2. I grunden handlar utvecklingen om möjligheterna till arbete, försörjning och möjligheterna att driva och utveckla företag med möjlighet till arbetstillfällen för fler, hela året runt. Därför är Liberalernas förslag till skattereform där det ska löna sig att arbeta så viktig.
3. Skärgårdens verksamheter är oftast småskaliga och säsongsbetingade. En följd av den speciella entreprenöranda och "klara-det-själv-attityd" som finns i skärgården. Den bofasta befolkningen måste kunna använda sina egna resurser på ett mer effektivt sätt. Samhällets regelverk och stödformer tar alldeles för sällan hänsyn till den småskalighet och det säsongsberoende som skärgårdens olika verksamheter präglas av. Minskade byråkratiska hinder är därför en viktig åtgärd för detta. Därför ska Livsmedelsverket och Skatteverket tillsammans få i uppdrag att se över hur de kan förenkla för verksamheter inom exempelvis turism, besöksnäring och livsmedelsproduktion, som bara är öppna en del av året, att utöka sin verksamhet.
4. Skärgården ska däremot inte avstå utvecklingsstöd, tvärtom. Men som glesbygd i en av Europas snabbast växande regioner hämmas skärgårdens möjlighet att uppbåda stöd från EU:s olika utvecklingsfonder. Skärgården är glesbygd och kan inte klumpas ihop med Stockholms läns expansiva delar. I många avseenden präglas skärgården av alla de faktorer som gäller för en utpräglad glesbygd: liten befolkning, långa tidsmässiga avstånd, glesa kommunikationer till kommun- och regioncentrum, eftersläpning i utbyggnad av modern it-teknologi samt ett svagt serviceutbud såväl offentligt som privat. EU:s bidragsdjungel är enorm och för den som har lärt sig hitta i denna snåriga terräng finns mängder av stöd att söka. Detta måste underlättas så att skärgården kan få sin berättigade del av kakan.
5. Utbyggnad av bredbandsnätet är en central fråga för att skapa fungerande förutsättningar för såväl året-runt-boende, företagande och turism och kan i en glesbygd som skärgården inte vara beroende av marknadsvillkor.
6. Samarbetet "Ö för Ö", som drivs av Länsstyrelsen är ett bra exempel på lokalt förankrat utvecklingsarbete som ska premieras och värnas. "Ö för Ö" omfattar de kärnöar som är utpekade i Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFS) och dess omgivande skärgårdssamhällen. Liberalerna vill att detta arbete fortsätter och fördjupas.
7. Stockholmsregionens skärgård är inte bara ett unikt naturlandskap – skärgården är också ett viktigt turistmål, och vi vill att fler turister lätt och smidigt ska kunna ta sig ut och besöka den. Det skulle förbättra förutsättningarna för permanentboende, näringsidkare och småföretagare som verkar där och bidra till att skapa en mer livskraftig skärgård. SL och Waxholmsbolaget bör därför tillsammans med bland annat Skärgårdsstiftelsen och företagare i skärgården se över hur samarbetet med såväl svenska som internationella resebyråer kan förbättras för att främja turistbesök.
8. Waxholmsbolaget och Skärgårdsstiftelsen svarar för landstingets största insatser i skärgården. De bör få ett tydligt uppdrag att tillsammans och i samverkan med berörda kommuner göra skärgården tillgänglig för alla.

9. Båttidtabellerna ska komma i god tid inför sommarsäsongen och SL:s och Waxholmsbolagets respektive appar ska utvecklas genom bättre djuplänkning och samordning för att öka användarvänligheten och förenkla för resenären.

Kultur

1. Skärgårdens möjligheter att fortsätta utvecklas som besöksdestination är mycket goda och ska stödjas av det offentliga. Liberalerna vill därför att Sverige ansöker till UNESCO om världsarvsstatus för delar av ytterskärgården. Det skulle inte bara skydda en viktig och unik naturmiljö, utan också stärka skärgården som besöksdestination, på den globala turistkartan. Vi ställer oss vidare positiva till att göra den oexploaterade Nämöskärgården till nationalpark genom en utökning av Bullerö naturreservat.
2. Vi vill ge möjlighet för flera att ta del av skärgårdens naturupplevelser. Vi Liberaler skulle därför vilja se en uppmärkt kanot/kajakled genom skärgården i Stockholms län med möjlighet till övernattnig i stil med lederna i fjällen.
3. Skärgårdsstiftelsen ska ha en fortsatt viktig roll för att bevara skärgårdens unika natur och kulturmiljöer och göra dessa tillgängliga för alla. Mark som Försvarsmakten lämnar ska kunna tillfalla Skärgårdsstiftelsen istället för att säljas till högstbjudande.
4. Även skärgårdens hembygdsföreningar spelar en omistlig roll i att bevara, vårda och göra skärgårdens kulturarv tillgängligt. Deras verksamheter är viktiga att värna och likaså deras finansiering. Skatteavdrag för gåvor till ideella aktörer som exempelvis hembygdsföreningar ska därför återinföras.
5. De historiska skärgårdsbåtarna är vattenburen kulturhistoria och en viktig del av Stockholms och skärgårdens identitet. Liberalerna kommer fortsatt att värna om dessa kulturhistoriska fartyg och verka för att de även fortsättningsvis kommer att ges betydelsefulla uppdrag och gå i reguljär trafik.

Civilsamhället

1. Civilsamhället spelar en viktig roll i skärgården. Civilsamhällets roll i allmänhet och i skärgården i synnerhet behöver dock stärkas och lyftas, för att dess fulla potential ska kunna användas. "Överenskommelsen"¹ mellan regeringen, SKL och den idéburna sektorn inom det sociala området kan tjäna som ledstjärna.
2. Lösningen Liberalerna ser framför sig är flexibla personal- och avtalslösningar, där privatpersoner utför exempelvis transport- och omsorgstjänster på uppdrag av det offentliga. Modellen för färdtjänsten på Örnö, "Örnömodellen", kan lyftas fram som ett bra exempel. Det skulle både det offentliga såväl som boende och näringsidkare i skärgården tjäna på. Vi anser att detta skapar möjligheter för fler att bo och verka i skärgården, när tillgången till service ökar. För de åsrika som vill bo kvar i skärgården i stället för att flytta till fastlandet ökar också möjligheterna att bo kvar. Ett starkare civilsamhälle stärker valfriheten även i skärgården.

¹ Överenskommelse mellan regeringen, SKL och den idéburna sektorn inom det sociala området för att utveckla en större mångfald av utförare och leverantörer av hälso- och sjukvård samt omsorg.
<http://overenskommelsen.se>

Valfrihet, egenmakt och välfärd

1. Liberaler har länge arbetat för att individen ska kunna välja utförare i välfärden. Tack vare valfrihetsreformer finns idag större valfrihet inom hälso- och sjukvård, omsorg, skola och på många andra områden. Valfriheten är inte lika för alla, och används inte lika flitigt av alla. Valfriheten är olika utvecklad i olika kommuner i Stockholmsområdet, delvis på grund av politiska beslut och delvis på grund av geografi och befolkningsunderlag. För Liberaler är det viktigt att valfriheten är så stor som möjligt även för befolkningen i skärgården.
2. Liberalerna arbetar därför för att införa valfrihet över kommungränserna. I en region där människor reser och pendlar över kommungränserna och i framtiden kanske blir mer säsongsboende, ska inte administrativa gränser hindra människors frihet. Detta är särskilt viktigt i ett skärgårdsperspektiv. För att underlätta detta behöver kommunerna i länet samarbeta om de praktiska förutsättningarna och träffa överenskommelser om t.ex. ersättningsnivåer till aktörer inom välfärden. Liberalerna kommer inom Storsthlm (tidigare KSL) ta initiativ till ett sådant arbete och i detta ska skärgårdsperspektivet vara viktigt.

Hälsa, sjukvård och omsorg

3. Att hälso- och sjukvården och omsorgen fungerar är en avgörande trygghetsfaktor för de som bor och verkar i skärgården, men också för de många fritidsboende och besökarna särskilt under sommaren. För att bedriva en så effektiv vård och omsorg som möjligt bör tillfälliga eller permanenta vårdinrättningar koncentreras till kärnöarna. Uppsökande verksamheter kan genomföras med mobila enheter, likt Läkarbåten från Djurö vårdcentral, där flera professioner samordnar sina besök. Idag täcker läkarbåten Värmdö kommun. I takt med att befolkningen växer i skärgården bör det också ses över om någon vårdcentral i norra skärgården kan få ett utökat uppdrag med en läkarbåt.
4. Den digitala valfrihetsreform inom hälso- och sjukvården, som nu genomförs i landstinget på Liberalernas initiativ, är särskilt viktig ur ett skärgårdsperspektiv. Genom att ge patienten möjlighet och rätt att kunna konsultera vården genom ett videomöte, ett telefonsamtal eller genom chatt ökar tillgängligheten och patientens delaktighet i den egna vården för boende och besökare i skärgården. Ett ökat utbud av e-tjänster minskar behovet av långa och ibland tidskrävande resor till fastlandet för uppföljande besök som kan genomföras över telefon eller video. Digitaliseringen minskar avstånden och ökar flexibiliteten. Liberalerna kommer fortsatt att jobba för fler och smarta e-hälsotjänster som minskar avstånden mellan vården och invånarna, utan att ge avkall på vårdens kvalitet.
5. En väl fungerande ambulanshelikopterverksamhet med kvalificerad medicinsk bemanning kan vara skillnaden mellan liv och död. Denna verksamhet ska därför vara centralt placerad i skärgården för att snabbt kunna nå alla delar av regionen. Det är viktigt att den goda samordningen mellan det offentliga och Sjärräddningssällskapet SSRS fortsätter.
6. Människors behov varierar och kommunernas förutsättningar ser olika ut. Ersättningssystemen måste därför anpassas till den glesbygd som skärgården faktiskt är, för att passa även mindre företag och idéburen vård och omsorg. Ersättningssystemen ska ge möjlighet till innovativa och flexibla lösningar sprungna ur lokala förutsättningar och behov. Här finns goda möjligheter att använda civilsamhället och lokala småföretagare. Idag är regelverken formade utifrån urbana stadsmiljöer och tätorter, vilket drabbar utvecklingen i skärgården negativt. Möjligheten för boende att teckna avtal med kommuner och landstinget att utföra tjänster, likt "Ornömodellen" för färdtjänst på Ornö, ska främjas och utvecklas för

att även skärgårdsbor ska ges en god och tillgänglig service. Ett starkare civilsamhälle stärker valfriheten även i skärgården.

7. Inför ramtider i hemtjänsten och låt den enskilde bestämma innehållet i omsorgen. Det innebär att detaljplaneringen om hur och när insatser ska genomföras görs upp tillsammans mellan hemtjänstpersonalen och den enskilde. Det ger den enskilde större möjlighet att bestämma hur den beviljade tiden ska användas och överför mer makt och frihet till individen. För att öka den enskildes självbestämmande och kvaliteten i omsorgen krävs ett arbetssätt som kännetecknas av lyhördhet och kontinuitet där den äldres behov är i centrum.

Utbildning och skola

8. En bra skola är grunden för att barnfamiljer ska kunna bo och verka året runt i skärgården. Många skärgårdsskolor brottas med ett litet elevunderlag och föräldrar med att få ihop skoltransporterna och det egna arbetslivet. Skolskjuts eller rätt till ersättning för egenskjuts ska därför gälla för både skola och fritids. Denna ersättning ska också kunna erhållas om egenskjuts kombineras med resor till och från arbetet.
9. Det ska också vara möjligt att söka förskola och grundskola fritt över kommungränserna, en möjlighet som finns idag när det gäller gymnasieskolan. Rätten att välja skola, även i en annan kommun, kan öka valfriheten inte minst för ö-bor där närmsta eller mest tillgängliga skolan inte nödvändigtvis ligger inom den egna kommunen. Flexibilitet och kommunal samordning på den här punkten ger både individen frihet och är lönsamt för samhället. Ett ökat kommunalt samarbete skulle gynna alla inblandade, både medborgare och kommuner.
10. Utbildning på distans kan vara en del i mer bärkraftig och fungerande skola i skärgården. Vi ser även positivt på "omvänd skolskjuts", där lärare åker ut till skärgården några gånger per vecka istället för att eleverna/skolbarnen tvingas åka till fastlandet för sin skolgång.

Samhällsbyggnad

Strandskyddet

1. Vi Liberaler värnar om strandskyddet. Det är ett viktigt inslag att värna i våra obebyggda skärgårdsområden för att säkerställa allmänhetens tillgång till natur, stränder och vatten samt strändernas växt- och djurliv. Obebyggda öar och stränder ska fortsatt vara obebyggda. Men i dess nuvarande form får ibland tillämpningen av strandskyddet oönskade konsekvenser.
2. Enligt nuvarande regler får inte kommunerna peka ut s.k. LIS-områden (landsbygdsutveckling i strandnära läge) i kust- och skärgårdsområdet i länet. Liberalerna anser att detta är hämmande för dem som lever och verkar i skärgården och att lagstiftningen därför måste ändras.
3. I de områden som redan är bebyggda borde dispens att bygga ut kunna hanteras mera generöst. Det är viktigt att de lokala skärgårdsföretagen har rimliga möjligheter att förnya och bygga ut sin verksamhet för att denna över huvud taget ska kunna leva vidare. Utan dessa skärgårdsföretag undergrävs förutsättningarna för en livskraftig skärgård för alla. Dessutom får inte strandskyddet hindra de boende att utveckla sin närmiljö och underlätta för generationsskiftet.
4. Regelverket för strandskyddet bör därför revideras med hänsyn till skärgårdens fastboende och näringslivet i skärgården – inte för köpstarka intressen som vill bygga strandnära i

skärgården. Samtidigt är det viktigt att strandskyddet är fortsatt starkt för våra oexploaterade skärgårdsområden.

Vatten och avlopp

5. Fungerande vatten och avlopp är en grundläggande förutsättning för att skärgården ska utvecklas. För bygglovshandläggare är ofta VA-frågan avgörande för bifall eller avslag för byggande. Kommunerna ska därför uppmuntra tillkomsten av såväl småskaliga som gemensamma VA-lösningar. Idag ligger miljöproblemen främst hos gamla avlopp, inte nya enskilda avlopp. Dessa ska därför inte motarbetas.
6. Dricksvattenförsörjningen måste säkras. Även på detta område behöver kommunerna ta ansvar och samverka där så krävs. Nya innovativa lösningar ska främjas.

Miljö och naturvård

1. För många symboliserar havet frihet. I vår vardag ger Östersjön möjligheter till bad och lek, men det har också möjliggjort effektiva transporter och en fiskerinäring. Idag är Östersjön hotad. Övergödning, klimatförändringar och miljögifter hotar Östersjön och livet i havet. För att vända utvecklingen krävs stora insatser för att skydda Östersjöns djur- och växtliv.
2. Fortsatta insatser krävs för att minska och förhindra utsläpp av näringsämnen, gifter och plaster i sjöar, vattendrag och i Östersjön. Miljöövervakningen spelar en viktig roll för att följa upp miljötillståndet i och längs Östersjön. Vi slår vakt om resurserna för miljöövervakning och insatserna för ett rikt växt- och djurliv i skärgården. Skärgårdsstiftelsen, Svealands kustvattensvårdsförbund och Mälardalens Vattenvårdsförbund är exempel på viktiga aktörer på detta område och vi värnar om ett fortsatt stöd till deras viktiga verksamhet.
3. Utsläpp och tömningslatrin från stora fartyg som trafikerar Stockholms skärgård ska minska. Det kan ske genom skärpta regler på EU-nivå och ekonomiska incitament i form av till exempel differentierade hamnavgifter.
4. Det ska vara lätt att göra rätt för sig som fritidsbåtsägare. Utbudet av båttankstömningstationer för fritidsbåtar ska därför utökas i skärgården.
5. Problemet med mikroplaster i våra hav och sjöar är ett växande problem. Spridning av mikroplaster måste förebyggas och t.ex. bättre filter på kommunala reningsverk behöver utvecklas, men även andra, mer innovativa lösningar behöver utvecklas och testas. Lagstiftningen kring produkter som innehåller mikroplaster behöver skärpas.
6. I skärgården finns höga naturvärden som måste bevaras. Det är en förutsättning för den biologiska mångfalden men också för en attraktiv boendemiljö och en utveckling av turismen. Många av skärgårdens mest värdefulla områden är skyddade idag, men vi utesluter inte att kompletteringar kan behöva göras. Vi säger nej till Horstensleden då det skulle innebära mycket stora ingrepp i värdefulla naturområden.
7. Vi behöver använda modern teknik och främja innovationer för att på ett effektivt och smart sätt restaurera havsmiljön och minska nedskräpningen av vår vackra skärgård. På mängder av områden kan dagens och morgondagens teknik genom innovativa lösningar nya applikationer och framväxten av delningsekonomin göra just det. Allt från sophantering och återvinning, till bottenrensning av slam, syresättning av döda bottnar och nya typer av energikällor som exempelvis vätgas för båtar och fastigheter. Möjligheterna är enorma – vår uppgift är att skapa förutsättningarna för att de ska bli verklighet.

8. Nedskräpning, sophantering och återvinning i skärgården är en utmaning. Liberalerna tror att civilsamhället kan spela en viktig roll här. Därför vill vi undersöka möjligheten att låta föreningar mot någon form av ersättning hjälpa till att städa och rensa upp i skärgården. Det kan handla om ersättning för drivmedel samt en liten summa för utfört arbete.
9. Mer solpaneler kan också anläggas på exempelvis Skärgårdsstiftelsens fastigheter. Med en besöks- och belastningstopp under sommarhalvåret är skärgården ett ypperligt område för att bygga ut solpaneler. Frågan om solpaneler ska lyftas i Skärgårdsstiftelsens styrelse.
10. Skärgården har en unik natur med ett rikt växt- och djurliv. Här finns också några arter som berör många skärgårdsbor: mink, skarv och gråsäl. Mink kan orsaka stora skador på fiske och fågelliv och får därför jagas året runt. Det av Länsstyrelsen utfärdade så kallade grupptillståndet för jakt efter mink inom vissa områden ska upprätthållas och Länsstyrelsen måste se till att det sker en övervakning av stammens utveckling och utbredning.
11. Gråsäl är skyddad i EU:s art- och habitatdirektiv och jagas endast som skyddsjakt. Naturvårdsverket har föreslagit att licensjakt ska införas, men regeringen har inte bestämt sig. Vi menar att det stora antalet sälar motiverar licensjakt, då de orsakar stora skador och är påtagligt starka konkurrenter till det lokala kustnära fisket. Fortsatt skydd för gråsälarna ska dock råda i områden avsatta som sälskyddsområden. Att minska bifångster av sälarna i fiskeredskap, är också viktigt, då detta är den vanligaste dödsorsaken bland gråsälarna. Det kan göras genom fortsatt utveckling av sälsäkra redskap. Det skulle inte bara minska gråsälens skadegörelse på fångst och redskap, utan också minska risken att de fastnar och drunknar.
12. Skarv omfattas av fågeldirektivet och är därmed skyddad, men beslut om skyddsjakt får fattas. Det görs också i relativt stor utsträckning och populationen i Sverige ökar inte mera sen några år, även om de lokalt kan upplevas orsaka stora problem. Liberalerna är för skyddsjakt men vill samtidigt understryka att människan har ett ansvar för problemen med fiskebeståndet och dagens ekologiska status i våra hav och sjöar. Vare sig skarven eller gråsälarna är ansvariga för bottendöden i Östersjön.

Infrastruktur och transporter

1. Goda kollektiva transporter för både person- och godstransporter är avgörande förutsättningar för skärgårdens fortsatta utveckling och tillväxt. Det är därför hög tid att den sedan början av 2000-talet beslutade bastrafiken för den kollektiva persontrafiken i skärgården snarast fullföljs och når upp till den standard som anges i den regionala utvecklingsplanen, RUF5. Pendlingsmöjligheterna till och från skärgårdskommunerna kan och bör förbättras för att främja åretruntboende i skärgården. Längre linjer ska kunna erbjuda goda arbetsmöjligheter ombord.
2. Kollektivtrafiken i skärgården är precis som på land en levande verksamhet, vars förändrade resmönster det gäller att Waxholmsbolaget och Trafikförvaltningen ständigt följer och anpassar sig till. Den treåriga försöksverksamheten med Nordsyd-linjen, som nu permanentas, är ett utmärkt exempel på hur trafiken kan utvecklas och möta nya resmönster.
3. Vi värnar möjligheterna att på de viktigaste skärgårdslinjerna kunna resa direkt från Stockholm under högsäsong. Detta inte minst för att motverka ytterligare biltrafik och behovet av parkeringsytor i skärgården.

4. Skärgårdstrafiken bärs upp av en stor mängd små enskilda entreprenörer och rederier. Skärgårdstrafiken ska fortsatt utvecklas i samverkan mellan det offentliga och privata rederier, så att även den kommersiella, privata, trafiken kan utvecklas. Det offentliga ska inte konkurrera ut fungerande privat trafik.
5. Företagen i skärgården är helt beroende av att godstrafiken i skärgården fungerar året runt. För privatpersoner, men också företagare, är det viktigt att post- och pakethantering fungerar tillfredsställande året runt. Idag är leveranserna fragmenterade och olika företag levererar till olika öar. Detta måste i större utsträckning samordnas för att underlätta livet i skärgården till dess att drönare, flygande eller på vattnet, kan leverera post och paket.
6. Med modern teknologi kan transporterna, biljettsystem och trafikinformation utvecklas för att underlätta för resenärer och skärgårdsbor. Stockholmsregionen ska därför vara aktiv i utvecklingen av framtidens båtar och fartyg. Vi ska vara öppna för marina utvecklingsprojekt och erbjuda testbäddar för nya och innovativa lösningar för att exempelvis främja övergången till fossilfria bränslen, el samt utvecklingen av snabba, effektiva, fartyg som skapar mindre vågsvall.
7. Utvecklingen med obemannade självstyrande fordon går snabbt både i luften och på land. Det lär inte dröja länge innan utvecklingen når vattnet. Liberalerna ser stor potential med den utvecklingen då det kan underlätta såväl persontransporter och tjänsteresor som varuleveranser till och från skärgården.
8. Drönare och automatiserade transporter av människor och gods har en potential att helt förändra förutsättningarna att leva i Skärgården. Trots det finns det fortfarande många hinder som behöver övervinnas i form av lagstiftning, och kommunala regleringar, som kan behöva hanteras i mycket nära framtid för att inte utgöra allvarliga hinder för utvecklingen som nu sker. Sverige och Stockholmsregionen har potential att gå före och bli ledande i den här utvecklingen, men då måste regelverken anpassas för att tillåta den här utvecklingen innan den blir ett hinder.